

**मागासवर्गीयांना (अनु. जमाती वगळून) जातीची
प्रमाणपत्रे देण्याची कार्यपद्धती :**

अपील व तौथी व्यक्तींवर तथा अधिकार्यांवर
नारवाई.

महाराष्ट्र शासन

समाजकल्याण, सांस्कृतिक कार्य, श्रौडा व पर्यटन विभाग

शासन निर्णय क्रमांक सीसीसी-१०८४/७४९३२/(२०/३)/बीसीडव्यू-५

संवालय विस्तार भवन, मुंबई ४०० ०३२, दिनांक ५ डिसेंबर १९८५

जाचा :

- (१) शासन निर्णय, समाजकल्याण, सांस्कृतिक कार्य, श्रौडा व पर्यटन विभाग, क्रमांक सीसीसी-१०८३/२०८७६/का-५, दिनांक २१ मार्च, १९७९ तथा दिनांक २४ मे १९८४, चे शुद्धीपत्रक.
- (२) गृह मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली यांचे दिनांक २९ जून १९८२ चे पत्र क्रमांक सीसी-१२०२५/१/८२-२ससी जेष्ठ सीसीसी-४.
- (३) शासन निर्णय, समाजकल्याण, सांस्कृतिक कार्य, श्रौडा व पर्यटन विभाग, क्रमांक सीसीसी-१०८३/३०४८० (१२५४)/बीसीडव्यू-५, दिनांक १७ ऑक्टोबर १९८५.
- (४) शासन निर्णय, समाजकल्याण, सांस्कृतिक कार्य, श्रौडा व पर्यटन विभाग, क्रमांक सीसीसी-१०८४/२४५७७/(१८१९)/बीसीडव्यू-५, दिनांक १ नोव्हेंबर १९८५.

शासन निर्णय —केंद्र शासनाने वेळोवेळी दिलेल्या सूचना व मागदर्शक तत्वे ध्यानात घेऊन अनुसूचित जाती (नववीडहाई), विमुक्त जाती व भटक्या जमाती तथा इतर मागासवर्गीय यांना जातीची प्रमाणपत्रे देण्याबाबतची कार्यपद्धती दिनांक २१ मार्च १९७९, १७ ऑक्टोबर १९८५ आणि दिनांक १ नोव्हेंबर १९८५ च्या शासन निर्णयांमध्ये तथा त्यासोबतच्या सहपत्रांमध्ये निर्धारित करण्यात आलेली आहे. या दिनांक २१ मार्च १९७९ च्या शासन निर्णयांतून जरी केलेल्या दिनांक ३० एप्रिल १९८२, २९ मार्च १९७४, २३ नोव्हेंबर १९७५ व ५ मे १९७६ च्या शासन परिपत्रकांवरून तथा दिनांक २१ मार्च १९७९ च्या शासन निर्णयात तथा त्या शासन निर्णयसोबत निर्गमित करण्यात आलेल्या सूचना क्र. २० मध्ये सक्षम अधिकार्यांनी जातीचे प्रमाणपत्र योग्य ती चौकशी न करताच दिले किंवा शासकीय निश्चयाचे पालन न करता जातीचे प्रमाणपत्र दिले किंवा मागासवर्गीय नसलेल्या व्यक्तीस मागासवर्गीय म्हणून प्रमाणपत्र दिले असे जाडळी आल्यास अशा प्रकरणात

संबंधित सक्षम अधिकार्यास जबाबदार करण्यात येईल आणि सक्षम अधिकारी त्यांना लागू असलेल्या शिक्ष, अंतर्गुहक व अपील नियमांतर्गत याचकाच्या विवेकावर, भारतीय दंड संहितेच्या विविध कलमांसाठी मुद्रा निकाल पाहू राहिल, असे स्पष्ट करण्यात आले आहे. नोंद घ्याव्यात की त्यांच्या दिनांक २९ जून १९८२ च्या धर लागू केलेल्या प्रमाणपत्रे खोटी प्रमाणपत्रे मिळविण्याची ही प्रकल्प आहेत. ही कलमांने जोडून पाहून नगर स्थळीना मागासवर्गीयांच्या सक्षमतासमूह संबंधित करावे व त्या व्यक्तींना योग्य ती शिक्षा करण्यात येऊन त्यांच्यावर कारवाईमुद्रा करावी अशा सूचना पुन्हा दिलेल्या आहेत. तसेच असे प्रमाणपत्र देण्यास जबाबदार असलेल्या अधिकार्यावर तत्परतेने कारवाई करावी असाही सूचना देलेल्या आहेत. याशिवाय, सक्षम अधिकार्यांनी जातीचे प्रमाणपत्र देण्यास नाकारल्यास त्याविषय खोली कोणी विचारत असे, दोषी असलेल्या सक्षम अधिकार्यांवर कारवाई कोणी करावी, भारतीय प्रमाणपत्राविषयीच्या तक्रारींची चौकशी कोणी करावी, तसेच खोटी प्रमाणपत्रे बाबत केलेल्या शिक्षा खोटीसा माहितीच्या बाबतवर जातीचे प्रमाणपत्र मिळविण्याचा प्रयत्न करणाऱ्या व्यक्तीवर कोणती व कोणी तरवाई करण्याची हेही प्रश्न घासनाच्या विचाराधीन होते.

२. वरील सर्व बाबींचा विचार करून व दिनांक १ नोव्हेंबर १९८५ रोजी नेहमेवळी निर्णय केलेले आदेश कायम करून कायम असे आदेश देत आहे की, जातीची प्रमाणपत्रे देण्याच्या संदर्भात जो सक्षम अधिकारी दोषी आढळेल तो सक्षम अधिकारी, तसेच मागासवर्गीयांच्या सक्षमता प्राप्त करण्याकरिता खोटी माहिती सादर करून जातीचे प्रमाणपत्र मिळविणारी किंवा मिळविण्याचा प्रयत्न करणारी व्यक्ती/अज्ञेयानास बरीतप्रमाणेच कायदेशीर तथा जिल्हाधिकाऱ्या यांच्यासमोर पाठवून देतील.

३. जातीचे प्रमाणपत्र देण्याच्या संदर्भात जो सक्षम अधिकारी दोषी आढळेल असा अधिकार्यावर, त्या अधिकार्यास लागू असलेल्या शिक्ष, अंतर्गुहक व अपील नियमांसाठी त्यांच्यावर कारवाई करण्यात जो अधिकारी सक्षम असेल तो अधिकारी, इजाबत पित्त कायद्या विविध कलमांतर्गत तथा/किंवा शिक्ष, अंतर्गुहक व अपील नियमांसाठी कारवाई करील.

४. सक्षम अधिकार्याने एखाद्या व्यक्तीस जातीचे प्रमाणपत्र देण्याचे नाकारल्यास ती व्यक्ती किंवा सक्षमता तो बहुसंख्यीचा संबंधाधारण रहिवासी असेल तर, विभागीय आयुक्त, कोकण विभाग, मुंबई यांचेकडे व तो अन्य जिल्ह्याचा रहिवासी असेल तर त्याच्या जिल्ह्याच्या जिल्हा दंडाधिकार्याकडे, सक्षम अधिकार्याने त्याचा अर्थ नाकारल्याच्या दिनांकापसून १० दिवसांत मगेल दाखल करू नये व संबंधित व्यक्तीस अधिकारी त्या व्यक्तीवर, मागासवर्गीय आदेशानुसार चौकशी करून, योग्य ती निर्णय देईल, व त्या निर्णयाच्या अनुषंगाने पुढील कारवाईच्या सूचना संबंधित सक्षम अधिकार्यास देईल. अज्ञेयानाने जातीचे प्रमाणपत्र मिळविण्यासाठी खोटी पुरावे सादर केले असे सक्षम अधिकार्याच्या किंवा अधिकाऱ्या विचार करताना व्यक्तीस प्राविश्याच्या इमानात आल्यास, असा अज्ञेयान/अधिकाऱ्यांकडे खोलीवारी खटला चालू करण्याच्या सूचना खोली अधिकारी संबंधित सक्षम अधिकार्यास देऊ इच्छील व संबंधित सक्षम अधिकारी त्या अज्ञेयानावर खटला करण्यास कायदेशीर कायद्याने दाखल करील.

५. एखाद्या व्यक्तीने जातीचे खोटी प्रमाणपत्र सादर केले किंवा एखाद्या मागासवर्गीय व्यक्तीस प्रमाणपत्र देण्यास आले अशी तक्रार असल्यास असा तक्रारीची चौकशी, सक्षम अधिकारी बहुसंख्यी असेल तर विभागीय आयुक्त, कोकण विभाग, मुंबई आणि तो सक्षम अधिकारी अन्य जिल्ह्याचा असेल तर संबंधित जिल्ह्याचा जिल्हा दंडाधिकारी करील आणि चौकशीअंती जो निष्कर्ष निघेल त्या आधारेने आदेश निर्णय संबंधित सक्षम अधिकार्यास देईल. त्या आधारेने आदेश असल्यास संबंधित सक्षम अधिकारी प्रमाणपत्र रद्द करण्याची कारवाई सक्ताळ करतील. त्याचप्रमाणे संबंधित अज्ञेयानावर खोलीवारी खटला करण्याची कायदेशीर कायदा देईल नकळत करतील.

६. शासन असेही आदेश देत आहे की, वरील परिच्छेद ५ नुसार चौकशी आल्यानंतर मागासवर्गीयांच्या सक्षमता मिळविण्याकरिता जातीची खोटी प्रमाणपत्रे सादर केली होती हे सिद्ध झालेले तथा चर्चेच्यावेळी मागासवर्गीय म्हणून मिळाले असलेल्या सर्व प्रकारच्या प्रत्येकी सक्ताळ करू करण्याची तथा त्यावेळी योग्य ती शिक्षा-मार्गाची कारवाई करण्याची जबाबदारी संबंधित मागासवर्गीय विभागावर राहिल.

७. वरील शासन निर्णयाच्या अनुषंगाने दिनांक २९ मार्च १९८९ च्या शासन निर्णयावरून निर्बंधित करण्यात आलेल्या सूचना क्रमांक २१ नंतर, शासन जोडलेल्या परिच्छेदात नमूद करण्यात आलेल्याबाबत सूचना क्रमांक २४, २५, २६ आणि २७ प्रमाणित करण्यात आलेल्या आहेत, असे समजण्यात येते.

८. सदर शासन अज्ञेयानाची सर्व संबंधितांनी तथा प्रशासकीय विभागांनी योग्य ती नोंद घ्यावी.

पहिल्याच्या बाबतीत यांच्या अज्ञेयानासमोर व नावाने,

(सही) स. ड. अर्बाज,

उप सचिव.

परिशिष्ट

शासन निर्णय, सामाजिककल्याण, सांस्कृतिक कार्य, क्रीडा व पर्यटन विभाग, क्रमांक सीबीसी-१०८४/७४१३२/(२०८३)/बीसीडब्ल्यू-५, दिनांक ५ डिसेंबर १९८५, चे सहपत्र

(ADDITIONAL INSTRUCTIONS TO BE INCORPORATED IN THE INSTRUCTIONS ACCOMPANYING TO GOVERNMENT RESOLUTION, SOCIAL WELFARE, CULTURAL AFFAIRS, SPORTS AND TOURISM DEPARTMENT, No. CBC-107/30876-D-Y, DATED 21ST MARCH 1979).

Instruction No. 24.—The applicant, if application for issue of Caste Certificate is rejected by a Competent Authority, may prefer an appeal against its rejection to —

(1) The District Magistrate of the District concerned if he belongs to the District other than Bombay or

(2) The Divisional Commissioner, Konkan Division, if he belongs to Bombay and its Metropolitan region.

These authorities shall verify the claim of the applicant as per the Government orders and instructions and after hearing the appellant pass such order as deemed fit within one month from the date of receipt of Appeal. A copy of the order so passed shall be communicated by them to the concerned competent authority for further action as per the orders. While arriving at a decision at any level if it is observed by the appellate authority that the applicant has produced false evidence, he shall initiate or direct the competent authorities concerned to initiate immediate action to prosecute the applicant under the relevant provision of Indian Penal Code.

Instruction No. 25.—Any complaint that a person not belonging to a particular caste/tribe has been issued a Caste Certificate shall be enquired into by the Collector or the Divisional Commissioner, Konkan Division (as the case may be as per para 4 of this Government Resolution) in respect of certificates issued by the competent authorities in his jurisdiction. They shall decide all such complaints within one month of receipt of the complaint. The decision shall be communicated by them to the competent authority who has issued the concerned Caste Certificate, with specific instructions to cancel the caste certificate, in case the complaint is found to be true. The Competent Authority shall take immediate action to cancel the caste certificate and also to take suitable legal action against the applicant.

Instruction No. 26.—In disposing of an appeal or complaint under Instruction Nos. 24 & 25 above, the Director of Social Welfare, Maharashtra State, Pune shall, on being requested to do so, render all assistance to the District Magistrate of District other than Bombay and to the Divisional Commissioner, Konkan Division, Bombay.

Instruction No. 27.—An authority competent to take disciplinary action against the authorities mentioned in instruction No. 1, issued under Government Resolution, dated 21st March 1979 shall take immediate action, against the competent authority responsible for issue of false caste certificate, as per the relevant provision of Indian Penal Code and/or under the appropriate provision of the Conduct, Discipline and Appeal Rules applicable to the Competent Authority concerned.